

Pavel Prčka – pobělohorský odsouzenec, Valdštejnův sekretář a (re)emigrant

Životopisná črta raně novověkého měšťana a úředníka u příležitosti 400. výročí staroměstské exekuce

Marek Starý

*Univerzita Karlova, Právnická fakulta
Kontaktní e-mail: starym@prf.cuni.cz*

**Pavel Prčka – Post-White-Mountain-Battle Convict, Wallenstein’s Secretary and (Re)emigrant
(Biographical Sketch of an Early Modern Burgher and Official on the Occasion of the 400th Anniversary of the Old Town Execution)**

Abstract:

Based on the archive sources, the aim of the paper is to enlighten life story of Old Town burgher Pavel Prčka who was as one of the representants of Czech Estates Uprising sentenced to execution, loss of honor and property in May 1621. In the end, his sentence had been mitigated and Prčka lived remarkable autumn of life. He was sentenced again twice (in one case to the death for falsifying entries in the land registers) and found himself in jail several times. His fate provides us a symptomatic testimony to the twist and turns and vicissitudes of history brought about by the Thirty Years’ War.

Keywords: Pavel Prčka; Old Town Execution; Czech Estates Uprising; Albrecht von Wallenstein; Thirty Years’ War; falsifying entries in land registers

Klíčová slova: Pavel Prčka, staroměstská exekuce, české stavovské povstání, Albrecht z Valdštejna, třicetiletá válka, falšování záznamů desk zemských

DOI: 10.14712/2464689X.2021.31

V letošním roce uplynulo 400 let od popravy tzv. 27 českých pánů, krvavého divadla, které se nesmazatelným písmem zapsalo do paměti českého národa a z hlediska emotivní hloubky patří k přelomovým momentům našich dějin.¹

Kromě těch, kteří zaplatili cenu nejvyšší a jejichž život skončil na lešení na Staroměstském náměstí,² se stal rok 1621 významným mezníkem i v životě dalších desítek příslušníků české stavovské společnosti, na něž se snesla první vlna rozsudků mimořádného trestního tribunálu. Někteří, jimž bylo souzeno rovněž ztratit hrdlo, čest i statky, měli ale to štěstí, že včas uprchli, popřípadě že díky polehčujícím okolnostem či přimlívám nebyl rozsudek v plné míře vykonán. Jiní pak byli potrestáni mírněji, přesto ale velmi citelně, na svém majetku.

Z těch, kteří unikli kapitálnímu trestu jen o vlásek, jsou patrně nejznámější staroměstští měšťané Martin Fruwein z Podolí, který se katovi vyhnul sebevražedným skokem z Bílé věže do Jeleního příkopu, a Jan Teodor Sixt z Ottersdorfu, jenž obdržel císařskou milost ve chvíli, kdy již vystupoval na popravčí lešení. Vedle nich je ale třeba zmínit ještě několik dalších, kteří poněkud nespravedlivě upadli v zapomnění.

Mezi nimi se objevuje i jméno dalšího staroměstského měšťana Pavla Prčky (v pramenech i literatuře je jeho příjmení občas uváděno ve zkomolené podobě „Pečka“), který byl již 20. února 1620 z rozkazu knížete Karla z Lichtenštejna uvězněn na Staroměstské radnici. Ačkoliv nepatřil mezi direktory a rozhodně nebyl nijak nápadnou tvář „ohavné rebelie“, ocitl se mezi 20 osobami, u nichž císařská hrdelní komise vyslovila trest absolutní a jejichž seznam zaslal Lichtenštejn do Vídně 29. května k potvrzení. Jak je známo, byly dva dny před exekucí, 19. června, v soudní síni nad prostorami české dvorské kanceláře na Pražském hradě čteny rozsudky smrti, spojené se ztrátou cti a statků, v celkovém počtu 45. Hned 16 osobám byl ale na základě císařských rezolucí zachován život a původní rozsudek komise byl nahrazen různými, přeci jen mírnějšími formami postihu. Mezi takto částečně pardonovanými se ocitl i Prčka, který ze spárů smrti nakonec vyvázl velmi dobře, neboť byl potrestán pouze ročním vězením.³ Jeho hlavní vina přitom byla podle pozměněného rozsudku spatřována v tom, že byl za krále Bedřicha Falckého opětovně dosazen na úřad depozitara a „komisařem lidu vojenského cizího proti J[e]ho C[ísařské] a K[rálovské] M[ilosti] vedeného jest byl“.⁴

Úkolem tohoto příspěvku není sestavit vyčerpávající Prčkovu biografii. K tomu by bylo zapotřebí mnohem hlubšího pramenného studia, čerpajícího z řady různých archivních fondů – dochované zmínky o tomto zajímavém muži jsou právě tak roztržité, jak křivolaká byla jeho životní cesta. Ve výročním roce si ale jistě zaslouží připomenout alespoň tímto stručným medailonkem, který se třeba stane výzvou pro další badatele.

Pavel Prčka pocházel z Kouřimi a do Prahy se dostal v roce 1609, kdy získal městské právo na Starém Městě. Předložil při této příležitosti, jak bylo zvykem a zároveň nezbytným požadavkem, „list řádného svého na svět zrození, také dobrého chování, od purkmistra

¹ Tato studie byla zpracována s podporou Grantové agentury ČR jako výstup z projektu č. č. 21-11500S „Budování ‚šťastné země‘. Vznik a vývoj Frýdlantského vévodství“.

² Naposledy jejich osudy připomněl KILIÁN, J. *Povstalci a odsouzení. Osudy 27 obětí staroměstské exekuce*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2021.

³ BÍLEK, T. V. *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618*. Praha: V kommissi u Františka Řivnáče, 1882–1883, s. XXXII, XLVIII, LI, 415. KOMENSKÝ, J. A. *Historie o těžkých protivenstvích církve české*. Praha: Nákladem české evanj. reformované církve pražské, 1870, s. 133, uvedl mylně, že byl Prčkovi udělen trest doživotní.

⁴ STEJSKAL, F. *Rozsudky r. 1621*. Sborník historického kroužku. *Časopis historický*, 1922, XXIII, s. 100.

a rady města Kouřima na pargkameně v jazyku českém psaný, jenž jest dán a psán v městě Kouřimi v středu po památce s[vatě]ho Martina rytíře etc. léta šestnáctistého čtvrtého a od založení města Kouřima 950“ a zajistil si rukojemství dvou stávajících staroměstských měšťanů. Na základě toho rozhodla městská rada, že „jest jemu městského práva uděleno a živnosti dopřáno“, a zápis o tom byl 27. března 1609 zanesen do příslušné městské knihy.⁵

Jeví se celkem nesporně, že Pavel byl blízkým příbuzným, snad dokonce synem, Jana Prčky Hořepnického, kouřimského měšťana, bývalého primase a konšela, který zemřel 10. října 1597. Stejně tak byl jistě pokrevně spřízněn s Václavem Prčkou Hořepnickým, jenž získal v roce 1595 na Univerzitě Karlově bakalářskou hodnost a za stavovského povstání byl v Kouřimi královským rychtářem. Druhé příjmení, uváděné u těchto představitelů kouřimské samosprávy, je zároveň jasnou indicií toho, že rodina se do Kouřimi dostala z jihočeského Hořepníka (nedaleko Pelhřimova), kde se rovněž řadila ke smetánce místního měšťanstva. Například v roce 1577 tu byl primasem Jan Prčka a v roce 1603 Martin Prčka, mezi obyvateli města se v posledně uvedeném roce objevuje i Pavel Prčka, který ale není totožný s hlavním hrdinou tohoto článku.⁶ Každopádně lze v této souvislosti konstatovat, že je rodinu Prčků možno považovat za příklad par excellence mobility měšťanských vrstev v rámci Českého království v předbělohorském období.

Z Kouřimi se přistěhovavší Pavel Prčka se záhy po příchodu do Prahy oženil s Magdalenou Rouillardovou, dcerou staroměstského kupce, který se sám do Prahy dostal jen o dvě desetiletí dříve z Francie, z městečka D'Urville.⁷ K sňatku došlo nejspíše v roce 1610, neboť se dá předpokládat, že vzájemné zapsání všech majetků, jež bylo do staroměstských knih zaneseno 25. června téhož roku,⁸ následovalo v nedlouhém odstupu po samotném obřadu. Také původně románský dům v dnešní Jilské ulici, který se podle svého domovního znamení nazýval U červených orlů (dříve známý podle rodin někdejších majitelů jako Hesoltovský, resp. Petříčkovský, dnes č. p. 452), koupili koncem roku 1611 oba manželé do společného vlastnictví od Adama Wolfa z Wolfenburku a jeho manželky Zuzany, a to za dosti vysokou částku 1 612 a 1/2 kopy českých grošů.⁹

⁵ Archiv hlavního města Prahy (=AHMP), fond Sbirka rukopisů, sign. 536, Kniha měšťanských práv Starého Města pražského, 1600–1662 (1690), fol. 85v (podle nové foliace 112v). V seznamu, který publikoval TEIGE, J. Seznamy měšťanů pražských, I. Staré Město. *Almanach královského hlavního města Prahy na rok 1905*, 1905, roč. 8, s. 149, je jeho příjmení zkomoleno na „Trčka“.

⁶ K Prčkům v Hořepníku a dvěma Prčkům Hořepnickým v Kouřimi DOBIÁŠ, J. Z dějin sociálních bojů v Čechách v 16. a 17. století (Sto let zápasu Hořepnických s jejich vrchností). *Rozpravy Československé akademie věd, řada společenských věd*, 1953, LXIII, č. 1, s. 4, 11 a 61.

⁷ Zápis o jeho přijetí datovaný 2. dubna 1590 je v AHMP, Sbirka rukopisů, sign. 536, fol. 227v (podle nové foliace 249v). Alžbětin otec je tu zapsán jako „Antonín Ruillat, handlíř“ a je zde uvedeno, že předložil pergamenový list z roku 1581, dosvědčující jeho původ a dobré zachování, psaný ve francouzštině, přeložený též do němčiny a latiny, a vydaný notářem „v iurisdikci nebo panství Braffroimoret v městečku Durville řečeném“. Antonínovo přijetí zaznamenal již TEIGE, Seznamy měšťanů pražských, I. Staré Město, s. 133, který zápis četl mírně nepřesně („Ant. Ruillat, handlíř z městečka Burville na panství Brufroimoret“). Příjmení rodiny se počesťovalo různým způsobem, nejčastěji se snad v pramenech objevuje tvar „Roliart“.

⁸ Opisy jsou uloženy v Národní archiv (= NA) Praha, fond Stará manipulace (= SM), sign. U 30/1, i.č. 3856, kart. 2453, fol. 9r–9v; sign. U 30/3, i.č. 3856, kart. 2453, fol. 1r–1v.

⁹ TEIGE, J. *Základy starého místopisu Pražského (1437–1620). Oddíl I. Staré Město pražské. Díl I.* Praha: Nákladem obce královského hlavního města Prahy, 1910, s. 695, č. 19 (s odkazem na AHMP, Sbirka rukopisů, sign. 2114, fol. 53; tento manuskript ale zanikl při požáru staroměstské radnice v květnu 1945); ČÁREK, J. Z dějin staroměstských domů. Z Michalské do Jilské ulice. *Pražský sborník historický*, 1981, XIV, s. 45.

V roce 1613 se Pavel uchýlil na Pražském hradě při úřadu desk zemských, kde mu byl svěřen post depozitora, tedy úředníka, který měl na starosti správu peněz, resp. listin, které byly k zemským deskám z nejrůznějších důvodů skládány.¹⁰ Šlo o funkci velmi odpovědnou, zároveň ale spojenou s podstatně většími příjmy, než na jaké mohli dosáhnout řadoví ingrosátoři, registrátoři či komorníci. Následujícího roku rozšířil Pavel svou ekonomickou základnu, když sobě, své ženě a svým potomkům koupil postupně tři vinice v Libni v lokalitě zvané Na Rvačkách (dnes Košinka), a to za cenu 440, 210, resp. 160 kop míšeňských grošů. Ty pak spojil v jednu a tu v roce 1617 zcela přenechal své choti.¹¹

Jak již bylo uvedeno, stavovské povstání ohrozilo měšťana Prčku na životě, nakonec ho ale stálo jen nějaký čas strávený pod zámkem. Poté, co byl propuštěn, otevřela se před ním nová kariéra ve službě muže, jehož hvězda tou dobou zářně stoupala, – císařského vojevůdce Albrechta Václava Eusebia z Valdštejna.

Podle průkopnické práce Josefa Svátka, jenž podrobil analýze správní aparát Frýdlantského vévodství a do jisté míry i jeho listinnou produkci, se stal Prčka sekretářem frýdlantské dvorské kanceláře sídlící v Jičíně, přičemž měl funkci převzít od Michaela Burkmeistera, doloženého v této funkci od vzniku knížectví v roce 1624 až do září 1626. Svátek ale zároveň na jiném místě upozornil též na listinu z 20. dubna 1625, pod níž je Prčka jakožto sekretář rovněž podepsán. Ve funkci měl bývalý odsouzenec podle citované práce zůstat do roku 1627, kdy ho měl vystřídat liberecký erbovní měšťan Jiří Graff z Ehrenfeldu.¹²

Prčka se ovšem jako Valdštejnův sekretář objevuje v pramenech již počátkem roku 1624. A to zejména v zápisech v tzv. Frýdlantském kvaternu desk dvorských, tedy knize, kam byly intabulovány lenní listy na statky v nově vytvořeném Frýdlantském knížectví (od roku 1624), resp. vévodství (1627).¹³ Zejména u nejstarších dokumentů, jež do ní byly in extenso přepsány, se objevují kancelářské poznámky o složení lenní přísahy ze strany oblíbených šlechticů, přičemž připojena jsou též jména Valdštejnových úředníků, před nimiž byl tento slavnostní akt realizován. Již u druhého zápisu o udělení Olešnice generalissimovu příbuznému Zdeňkovi z Valdštejna se uvádí, že složení lenního slibu, k němuž přistoupili společně s Alešem Berkou z Dubé (který přijal lénem statek Loukovec) 31. ledna 1624, byli přítomni kancléř Ilgen, regent Jeroným Bukovský z Neudorfu a *Paul Pyrtschka und Friderico Gallo, Camer und Friedland[ische] Secretarii*.¹⁴ S prostým označením „sekretář“ pak Pavel během první poloviny roku 1624 asistoval u celé řady dalších lenních slibů.¹⁵

¹⁰ Základní informace o úřadu depozitora, který ovšem v předbělohorské době představoval pouze specializovanou agendu jednoho z registrátorů, snesla BURDOVÁ, P. Úřad desk zemských. *Sborník archivních prací*, 1986, XXXVI, č. 2, s. 349. Zde i údaj o časovém rozsahu působení Pavla Prčky (zde psaného jako „Prcka“, tedy 1613–1620).

¹¹ SM, sign. C 215/P 21, i.č. 665, kart. 461; sign. U 30/1, i.č. 3856, kart. 2453, fol. 11r–11v; sign. U 30/2, i.č. 3856, kart. 2453, fol. 1r–1v.

¹² SVÁTEK, J. Dvorská kancelář Valdštejnova frýdlantského vévodství. *Studie Muzea Kroměřížska*, 1983, s. 60.

¹³ Blíže k této úřední knize STARÝ, M. Frýdlantský kvatern desk dvorských. In: KNOLL, V. (ed.). *Acta historico-iuridica Pilsnesnia 2019. Stát a právo v běhu času. Sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020, s. 162–178.

¹⁴ NA Praha, fond Desky dvorské, sign. DD 71, fol. 5r.

¹⁵ NA Praha, Desky dvorské, sign. DD 71, fol. 7r, 9r, 11r, 13v, 15v, 19v, 21v, 23v. Řada dalších zápisů pak poznámku o složení lenního slibu neobsahuje. Znovu se tyto dovětky začínají objevovat (spíše ovšem výjimečně) od roku 1628, v nich už ale Prčkovo jméno nefiguruje.

Celá problematika by si zasloužila další, podrobnější analýzu, nabízí se nicméně otázka, zda v prvním období nebyly dvorská kancelář a dvorská komora nově vzniklého Valdštejnova knížectví personálně částečně propojené, což by vysvětlovalo výše citovanou a značně nejasnou titulaturu. Ostatně Prčkův potenciální předchůdce, Michael Burkmeister, se v roce 1625 uvádí mezi osobami příslušejícími ke komorní a válečné kanceláři („Verzeichnüss derer Persohnen so in Ihr Fürstl[iche] Gnaden Cammer unnd Kriegs Canzlei verbleiben“).¹⁶ Komorním sekretářem byl pak Prčka i v roce 1627.¹⁷ Dlužno říci, že i v tomto případě šlo o funkci velmi odpovědnou a zároveň poměrně slušně honorovanou. Měsíčně dostával sekretář 30 zlatých, což byla stejná částka, která byla vyplácena mincmistrovi, a o 5 zlatých více, než inkasoval buchhalter jako nejvyšší úředník účtárny.¹⁸ Kromě toho měl nárok i na slušný naturální deputát.

Po několika zřejmě relativně klidných letech ve Valdštejnových službách se Prčka náhle znovu ocitl ve vězení a opět se nad ním začal vznášet stín katovského meče.¹⁹ Na počátku všeho stály tentokrát nároky, které různé osoby začaly uplatňovat vůči fisku v souvislosti s penězi, které byly v předbělohorské době deponovány u zemských desk. Tyto nároky zaznamenala česká komora nejpozději na sklonku roku 1628,²⁰ snadno si ale ověřila, že příslušné peníze fyzicky nikde deponovány nejsou a není doloženo ani jejich řádné vyplacení oprávněným osobám. Prakticky obratem a zcela přirozeně padlo podezření na Prčku, který byl v inkriminované době depozitorem. V této situaci se Pavel dopustil těžko pochopitelné pošetilosti, když se 5. března 1629 dostavil k úřadu desk zemských, kde měl jistě vzhledem k svému předchozímu působení konexe, a v nestřežené chvíli přeškrtnul jeden ze zápisů z doby, kdy sám depozitorský úřad zastával.²¹ Toto jednání ale nezůstalo nepovšimnuto a věc se dostala k rukám královského prokurátora Samuela Albína z Weisenblutu.²² Jak následně (30. června 1629) zpravili pražští místodržící císaře, obžaloval Albín Prčku „z neřádu, kterého jest se při dckách zemských proti obnovenému od V[áš]i C[ísařské] M[ílosti] zřízení zemskému všetečně dopustiti opovážil“.

¹⁶ NA Praha, fond Valdštejniana (= VL), sign. F 67/33, kart. 47, fol. 7r, 17r, 27r, 37r, 48r.

¹⁷ Státní oblastní archiv (= SOA) Praha, fond Valdštejniana, sign. II-E2, i.č. 2416 („*Paulus Beczka Cammer Secretarius umb das Jahr 1627*“).

¹⁸ Kromě výše uvedených materiálů z roku 1625 dokumentují stabilní výši měsíčního platu sekretáře i přehledy úředníků Frýdlantského vévodství dochované z posledních let Valdštejnova života – viz VL, sign. F 67/33, kart. 47, fol. 80r – 82v (únor 1631), 86r – 88r (leden 1632), 91r – 92v (únor 1632), 93r – 96r (červen 1632), 97r – 100r (červenec 1632), 101r – 103v (srpen 1632), 105r – 106r (leden 1633), 109r – 110r (srpen 1633), 160r – 161r (leden 1634).

¹⁹ Další výklad se opírá o materiály uložené v SM, sign. C 215/P 21, i.č. 665, kart. 461. Stručně tuto kauzu zmínil i BÍLEK, *op. cit.*, s. 415–416, písemnosti uložené ve Staré manipulaci ale nabízejí celou řadu dalších zajímavých podrobností.

²⁰ Dne 27. prosince 1628 byl o těchto problematických nárocích informován sám panovník.

²¹ Konkrétně šlo o zápis v NA Praha, fond Desky zemské, sign. DZM 198, fol. A 3v. Prčka zde přeškrtnul zápis o složení částky 1 928 kop a 30 grošů míšeňských Janem mladším z Bubna a na Závřší ve prospěch věřitelů po zemřelých Janovi Jiřím a Budivojovi Stoších z Kounic. Na rozdíl od jiných případů, kdy byl původní zápis přeškrtnut, zde ale chybí juxta osvětlující důvod takového zneplatnění.

²² Samuel Albín z Weisenblutu († 1634) se stal královským prokurátorem v roce 1625. PALACKÝ, F. Přehled současných nejvyšších důstojníků a úředníků. In: *Dílo Františka Palackého. Svazek I.* Praha: L. Mazáč, 1941, s. 386; DŘÍMAL, J. Královský prokurátor a jeho úřad do roku 1745. *Sborník archivních prací*, 1969, XIX, č. 2, s. 368–369 (na s. 371 je pak zmíněna instrukce, kterou obdržel 17. ledna 1626 od české komory). BURDOVÁ, *op. cit.*, s. 376, Samuela jako prokurátora registruje pouze k roku 1630.

Na císaře se následně obrátil i sám Prčka, což vyplývá z císařova listu místodržícím, datovaného 14. srpna, k němuž byla dotčená suplika (v příslušných archivních materiálech bohužel nedochovaná) přiložena. Jeho hlavním smyslem byla žádost o zprávu, „zdaliž takové cassirování od něho stále někomu na škodu, odkudž by faleš následovala, a újmu jest“. V tomto ohledu nepřineslo následné šetření pro Prčku zvlášť příznivé závěry – jak zjistil nový depozitor Ludvík Širmar z Malíkova, v době úřadování Pavla Prčky bylo do desk zaznamenáno velké množství depozic, jimž ale neodpovídaly žádné doložené výplaty. Celková suma takto zmizelých finančních prostředků byla vyčíslena na úctyhodnou částku 103 025 kop 35 grošů 4 peníze, vše počítáno v základním tehdejším nominálu, totiž groších míšeňských. Kromě toho se také ukázalo, že se ztratil kvatern depozic z let 1613–1618, čímž se evidence příjmů a výdajů stala pro toto období víceméně nesledovatelnou. Královští místodržící ve svém vyjádření z října 1629 psali o statisících kop, v jejichž objemu se mohla skrývat řada částek, na kterých měl zájem královský fiskus („in welchem viel Tausent erhobene Summen zue befinden wehren, dabey vielleucht E[uerer] May[estät] Interesse mit Unterlauffe“).

Na základě pokynu české komory předložil Samuel Albin následně záležitost zemskému soudu. Věc byla skutkově poměrně jasná, takže ani nebylo zapotřebí provádět složitější dokazování, vyslechnuti byli pouze výše jmenovaný depozitor Širmar, stejně jako další úředníci při deskách zemských. Je pravda, že strany samotné se při ústním jednání ve slovu několikrát vystřídaly – po žalobě následovala odpověď (*exceptio*, tedy *stricto sensu* procesní námitka) žalovaného, následně pak ještě replika a duplika. Chtělo by se nicméně konstatovat, že mluvení bylo možná až příliš, protože Prčka nejen, že žádné kloudné argumenty proti žalobě nenabídl, ale dokonce se pod tíhou svědectví k nezákonnému zásahu do deskového kvaternu sám přiznal. Výsledek řízení tak byl jasně daný a Prčka byl odsouzen za porušení článku J 18 Obnoveného zřízení zemského, jenž zapovídal deskovým úředníkům provádět v kvaternech samovolně jakékoliv úpravy, s výjimkou situace, kdy dojde k nápravě na žádost a za přítomnosti všech stran některého vkladu a oprava se nedotkne práv dalších osob.²³

Stricto sensu lze namítnout, že uvedená norma dopadala z hlediska osobní závaznosti jen na úzkou skupinu subjektů, jimiž byli úředníci desk zemských, mezi něž již Prčka v době spáchání svého deliktu několik let nepatřil. Avšak touto nuancí se zemský soud zjevně nemínil nechat omezit a příslušné ustanovení použil *per analogiam*, respektive s využitím argumentu *a fortiori* (platí-li zákaz zásahu do deskových zápisů pro kompetentní úředníky, tím spíše platí i pro jakoukoliv další osobu). Trest za porušení zákazu byl přítom v článku J 18 jasně dán: úředníci neměli v deskách „nic jinačiti a napravovati, pod pokutou ztracení hrdla“. Trest smrti byl také vysloven, přičemž královský fiskus se měl zároveň ujmout veškerého Prčkova majetku a z něj případně hradit nároky, které by v souvislosti s Prčkovou neřádnou depozitorskou činností vyzvstaly.

Jak nicméně vyplývá z již zmíněné zprávy místodržících zaslané 17. října, tedy zřejmě bezprostředně po vynesení rozsudku, císaři, nalezl Prčka mocného přímluvce ve svém stávajícím zaměstnavateli, vévodovi frýdlantském. Proto místodržící doporučili, aby

²³ JIREČEK, H. (ed.). *Obnovené právo a zřízení zemské dědičného království Českého. Verneuerte Landes-Ordnung des Erb-Königreichs Böhmen 1627*. Praha: Nákladem F. Tempského, 1888, s. 318–321, čl. I. XVIII.

rozsudek nad bývalým depozitorem byl veřejně vyhlášen, avšak od hrdelního trestu bylo z císařské dobroty a shovívavosti („auß höchst angeborne u[nd] Kay[serliche] Güete und Miltigkeit“) upuštěno a Prčka byl omilostněn a ponechán naživu. Tak se i stalo, přičemž právní formu dostalo toto řešení císařským dekretem datovaným 30. října 1629 ve Vídni. Prčka dokonce nebyl ani uvězněn, ale byl propuštěn na reverz. Protože se po bělohorské bitvě ani v dalších letech neodhodlal ke konverzi ke katolickému vyznání, bylo mu zároveň v souladu s rekatolizačními patenty uloženo, aby opustil zemi, přičemž jako termín mu byl stanoven nejbližší svátek početí Panny Marie, tedy 8. prosinec.

Skutečnost, že se Valdštejn o Prčkův osud zajímal (dokládá to již misiv zaslaný do Jičína 10. dubna 1629²⁴), není ovšem rozhodně možné interpretovat jako starostlivou péči laskavého pána a patrona, vyjadřující uznání za odvedenou práci. Takový přístup by se ostatně nesrovnával s Valdštejnovou povahou a jeho, mnoha příklady doloženým, neúprosným tlakem na podřízené, jež neváhal potrestat či propustit ze svých služeb, pokud se mu jejich výkony nezdály dostatečně přesvědčivé. V případě Prčky se na základě dalšího vývoje událostí zdá celkem zjevné, že důvodem, proč za něj bylo ze strany frýdlantského vévody orodováno, byla v první řadě obava, že po něm zůstanou nejasnosti v účtech. Svědčí o tom zápis v jedné z frýdlantských komorních knih, datovaný 2. listopadu 1629, kdy se jednalo o tom „Pavlovi Prčkovi jak a od koho psáno býti má o vyhledání paměti o těch jistotách a kde jsou počty ne[božtíka] Tobiáše Štefka“.²⁵

Vzhledem k tomu, že nepořádky v účtech patřily k běžnému koloritu raně novověké hospodářské správy, není příliš překvapivé, že se nesrovnalosti objevily i v souvislosti s Prčkou. S jistou nadsázkou lze říci, že ten se udělením milosti dostal z bláta do louže. Již 29. listopadu 1629 psal totiž frýdlantský zemský hejtman Gerhard z Taxis Valdštejnovi, že se zachoval v souladu s jeho pokynem a bývalého sekretáře nechal uvěznit až do konečného odvedení všech účtů („biß zu endtliche Abführung solcher Raittungen“).

Požadované vyúčtování se nerodilo lehce, trvalo dlouhé měsíce a jak vysvítá z neúplných úředních záznamů, Prčka byl v jeho průběhu střídavě propouštěn a znovu omezován na svobodu. Cenným pramenem jsou v tomto ohledu dochované úřední knihy frýdlantské zemské správy, totiž protokoly odeslané korespondence dvorské komory z let 1629–1630²⁶ a 1631.²⁷

První zápis týkající se Prčky se v nich objevuje k datu 9. dubna 1630 a sděluje, že „Pavel Prčka v Jitčíně do arestu dán“. Následujícího dne mu pak byl předložen k podpisu

²⁴ VL, sign. A 56a (d 7), kniha č. 7, kart. 3, fol. 37v („Warumb der Prtschka gefangen ist worden, wolte ich Nachrichtung haben, aber ihr würdiget mich darmit nicht“). Nabízí se rovněž hypotéza, že s uvězněním Prčky souvisí přijetí nového sekretáře, Antonína Zbyňka Lomnického z Budče, jemuž bylo uloženo, aby „v městech pražských jak věci vlastní J[eho] M[ilosti] k[nížecí], tak i jiné statkův J[eho] M[ilosti] k[nížecí] se dotejkajících, i jináč což při stavení pražském domu a dvoru J[eho] M[ilosti] knížecí zapotřebí řídil, o ně, kde by potřeba byla, solicitýroval a je na pilným pozoru měl“. Za to měl dostávat měsíční plat 40 zlatých a poměrně štedrý deputát: každoročně 15 korců žita, 1 korec pšenice, 4 korce ječmene, 2 korce hrachu, 1 korec jáhel, 1 korec pohankového zrna, 1 bečku soli, 8 konví másla, 3 kopy štik, 2 kopy kaprů, 100 slepic a týdně 1 korec ovsu. Srovnej „Bštalůnk pana sekretáře J[eho] M[ilosti] k[nížecí“, přepsaný do

²⁵ VL, sign. 2128, kniha č. 1, kart. 1, fol. 62r.

²⁶ VL, sign. 2128, kniha č. 1, kart. 1.

²⁷ VL, sign. 2129, kniha č. 4, kart. 2.

spis s jeho „počty a nedostatky“.²⁸ V květnu ho vyslechl zemský hejtman Taxis a bylo mu poručeno, aby písemně odpověděl na repliku zaslou mu z účtárny (buchalterie), což skutečně během několika dní provedl.²⁹ Buď již v té době, nebo vzápětí na to byl zbaven vazby. Avšak při dalším slyšení, které se odehrálo 22. května, si bývalý sekretář neodpustil jedovatou poznámku, „že se na komoře soudí *per fas et nefas*“, a především z tohoto důvodu se za ním dveře vězení opět zaklaply. Poznámku „dán na věž“ je přitom nejspíš třeba chápat tak, že se novým místem jeho nedobrovolného pobytu stal hrad Veliš, vypínající se v té době jen několik kilometrů od Jičina a k vazebním účelům běžně využívaný.³⁰

Během léta se pak postupně scházely různá svědectví a kvitance,³¹ které byly dvorskou komorou 9. srpna 1630 odeslány do dvorské kanceláře s žádostí o písemnou zprávu, zda mají být považovány za postačující, nebo nikoliv.³² Ke dni 20. srpna je v knize uvedeno, že komorní rada Jan Kuneš z Lukavec hovořil o Prčkově záležitosti se zemským hejtmanem Taxisem, který mu sdělil, „že s tou věcí z jistých příčin nechce míti nic činiti, než komora aby dala na sebe pozor a činila to, co j[es]t spravedlivého“. Zároveň byla do účtárny odeslána další Prčkova „vysvědčení“.³³ Zajímavé je, že shodou okolností již o dva dny později, 22. srpna, byl Prčka s povolením hejtmana Taxise předveden v Jičíně do dvorské kanceláře, aby byl vyslechnut „ku potřebě pana prokurátora J[eho] M[ilosti] c[ísařské]“.³⁴

Není jasné, zda toto vyzpovídání souviselo nějak s kauzou, v níž byl odsouzen předchozího roku, každopádně se ale Prčkovy vyhlídky začaly od tohoto momentu zlepšovat. Lze tak alespoň soudit ze skutečnosti, že byl za další týden, 29. srpna, „z věže do losumentu pod závazkem cti a víry propuštěn“.³⁵ Jeho následný pobyt v Jičíně dosvědčuje matriční zápis z 21. prosince 1630, kdy přijal roli kmotra novorozence Tomáše, syna jičínského obyvatele Václava Zíty.³⁶

Aby se celá záležitost definitivně uzavřela, bylo Pavlovi v září zvláštním dekretem uloženo, aby kvitance na všechna svá vydání, která hodlá při vyúčtování uplatnit, složil ve lhůtě šesti týdnů. Zároveň mu byl předestřen seznam, „na které pošty se jemu ještě quitancí nedostává“.³⁷ Prčka se naopak obrátil s blíže nekonkretizovatelnou žádostí o pomoc na „jičínskou paní kněžnu“, Valdštejnovu manželku Isabelu Kateřinu, která si od dvorské komory vyžádala vyjádření.³⁸ Zároveň poslal Prčka nějaký spis i zemskému hejtmanovi a také k němu museli komorní radové zaujmout stanovisko.³⁹ Mimo jiné bylo také po bývalém sekretáři požadováno, aby dodal (v rámci dříve vytyčené lhůty) dostatečné

²⁸ VL, sign. 2128, kniha č. 1, kart. 1, fol. 138v – 139r.

²⁹ VL, sign. 2128, kniha č. 1, kart. 1, fol. 147v, 150r.

³⁰ VL, sign. 2128, kniha č. 1, kart. 1, fol. 152r.

³¹ VL, sign. 2128, kniha č. 1, kart. 1, fol. 205r – 205v.

³² VL, sign. 2128, kniha č. 1, kart. 1, fol. 209r („Unterschiedliche Instrument und Zeugnis, welche Paul Prtschka der Buchhalterey eingegeben in Meinung Teiles seine Ausgaben damit zu approbiren, sein der fürst[liche] Hoff Regierung zu geschickt mit begern hierueber ir Judicium schriftlich der Cammer zu geben, ob die ihme gnä[di]g[lich] und zu paßiren oder nicht“).

³³ VL, sign. 2128, kniha č. 1, kart. 1, fol. 213r.

³⁴ VL, sign. 2128, kniha č. 1, kart. 1, fol. 214r.

³⁵ VL, sign. 2128, kniha č. 1, kart. 1, fol. 217v. Losumentem se zde podle všeho myslel obvod města Jičín, které Prčka neměl opouštět.

³⁶ SOA Zámorsk, fond Sběrka matrik Východočeského kraje, i.č. 3946, sign. 70-1, s. 163.

³⁷ VL, sign. 2128, kniha č. 1, kart. 1, fol. 223r – 223v (zápis datovaný 10. a 11. září).

³⁸ VL, sign. 2128, kniha č. 1, kart. 1, fol. 228v.

³⁹ VL, sign. 2128, kniha č. 1, kart. 1, fol. 230r.

důkazy pro své tvrzení, že Valdštejnově věčně prázdné pokladně vypomohl půjčkou ve výši 600 zlatých.⁴⁰ Po několika dalších týdnech předstoupil Prčka před zemského hejtmana Taxise a celou dvorskou kancelář a došlo k ústnímu projednání jeho kauzy, avšak opět bez jasného výsledku – „pro jisté příčiny“ byla záležitost odložena až do očekávaného příjezdu samotného Valdštejna.⁴¹

Další poznámky v úředních knihách pocházejí již z přelomu let 1630–1631. Prčka projevili zájem předvést dva úředníky (Jana Počáteckého a Jana Hartmana) jako svědky ve svůj prospěch, na což ale komora odeslala 5. prosince do kanceláře dobrozdání, „že takové jedno i druhé svědomí, by pak i přísahou potvrzené bylo, místa žádného mítí nemůže“.⁴² O čtyři dny později, 9. prosince, pak na příkaz vévodkyně Isabely Kateřiny zpracovala též písemné vyjádření k (jiné?) Pavlově suplice⁴³ a další písemné vyjádření bylo na kancelář zasláno již 10. ledna.⁴⁴ 14. ledna pak kancelář projevila souhlas s tím, aby byla ve věci jakýchsi „Prag Puncten“ složena přísaha ze strany komorního úředníka Jana Počáteckého.⁴⁵ V únoru poskytl Prčka ke svým účtům další písemné svědectví⁴⁶ a po jistém odmlčení zaslala dvorská komora do dvorské kanceláře zřejmě obsáhlejší materiál, v němž Prčkoví vyčítala zejména to, že nepodařoval pravidelná týdenní vyúčtování, ale bylo nutno je od něj po více než roce vymoci.⁴⁷

Celá záležitost byla k závěru dovedena teprve v létě roku 1631. V den letního slunovratu, 21. června, informovala dvorská kancelář komoru, že její spor s Pavlem Prčkou týkající se nedostatku ve vyúčtování bude uzavřen rozsudkem („der Sentenz“), který bude publikován 9. července. Komora byla současně vyzvána, aby se jeho vyhlášení zúčastnil její zástupce.⁴⁸ Ve skutečnosti došlo nakonec k vydání rozhodnutí („rechtliche Decission“) teprve 11. července a komorní sekretář Jan Graff z Ehrentalu tuto skutečnost neprodleně zanesl do úřední knihy, jejíž vedení měl na starost.⁴⁹ Bohužel, ačkoliv avizoval, že je opis výroku dvorské kanceláře přiložen („deßen Abschriefft hie beigefüegt“), do dnešního dne se nedochoval. A tak vlastně není známo, jak Prčka v očích nejvyšších úředníků Frýdlantského vévodství obstál. Veškerá akta byla každopádně 24. července předána k uložení expeditorovi Janu Šalamounovi,⁵⁰ a tím se případ definitivně uzavřel.

Zároveň s vyřizováním svých frýdlantských účtů začal Prčka ve druhé polovině roku 1630 usilovat též o záchranu svého pražského jmění. Možná i v předtuše blížící se katastrofy prodal v roce 1628 svůj staroměstský dům Urbanovi Jobstovi za cenu 3 000 kop

⁴⁰ VL, sign. 2128, kniha č. 1, kart. 1, fol. 229v.

⁴¹ VL, sign. 2128, kniha č. 1, kart. 1, fol. 238r.

⁴² VL, sign. 2128, kniha č. 1, kart. 1, fol. 267v.

⁴³ VL, sign. 2128, kniha č. 1, kart. 1, fol. 270r.

⁴⁴ VL, sign. 2129, kniha č. 4, kart. 2, nefol.

⁴⁵ VL, sign. 2129, kniha č. 4, kart. 2, nefol.

⁴⁶ VL, sign. 2129, kniha č. 4, kart. 2, nefol.

⁴⁷ VL, sign. 2129, kniha č. 4, kart. 2, nefol.

⁴⁸ VL, sign. 2129, kniha č. 4, kart. 2, nefol.

⁴⁹ VL, sign. 2129, kniha č. 4, kart. 2, nefol. („Diesen Tag ist ein rechtliche Decission von der Löb[liche] Fürst[liche] Regierung zwischen Paul Prčzka eines und der Löb[liche] Fürst[liche] Friedlandischen Cammer andertheils geschehen wegen der ihme Paul Prčzka außgestellten Mängel in unterschiedlichen goldt Posten, deßen Abschriefft hie beigefüegt“).

⁵⁰ VL, sign. 2129, kniha č. 4, kart. 2, nefol.

míšeňských grošů, z nichž ale stihl vyinkasovat pouze třetinu a zbytek mu měl být splácen.⁵¹ Vzhledem k jeho odsouzení ale převzal od Jobsta další splátku ve výši 250 kop 31. října 1629 staroměstský rychtář Linhart Korka Cholovský z Korkyně. Takřka o rok později, 8. října 1630, se Prčka obrátil na českou komoru a s poukazem na to, že „já od J[eho] M[ilosti] C[ísařské] ničehož odsouzen nejsem, nýbrž ve všem na milost přijat a perdinirován jsem, jakž tomu z příležitího recesu J[eho] M[ilosti] C[ísařské] ... laskavě vyrozuměti ráčíte“, a žádal, aby mu bylo vydáno Jobstem mezitím splacených 500 kop a zároveň aby mohl sám na vlastní účet inkasovat splátky následující. V tomto ohledu ale úspěch nesklidil, jak svědčí na rubu jeho žádosti připojená poznámka: „Oznámiti suplikantu, že se příležití poručení J[eho] M[ilosti] C[ísařské] toliko vztahuje na poctivost a ne na statek.“⁵²

Poněkud odlišná majetkoprávní situace panovala ohledně tří libeňských vinic v lokalitě Na Rvačkách, posléze spojených v jedinou. Ty Prčka, jak již bylo výše uvedeno, koupil původně do společného vlastnictví svého a své choti, již v roce 1617 je ale cele převedl na svou partnerku. To potvrdil staroměstskému úřadu 8. října 1629 perkmistr hor pražských a doložil to i příslušnými výpisy z perkmistrovských register.⁵³ Přesto byl ale zřejmě i tento majetek zkonfiskován.⁵⁴

Podle Bílkových Dějin konfiskací měl Prčka po 5. prosinci 1629 opustit Čechy a vrátit se znovu po boku dalších emigrantů při saském vpádu v roce 1631.⁵⁵ Totéž tvrdil později i Ferdinand Hrejsa.⁵⁶ A stejnou řečí hovoří i na první pohled velmi věrohodně působící pramen soudobý: Prčkův zeť Jan Rudolf Dobříšský ve svém obsáhlém spisu, podaném koncem roku 1638 na českou dvorskou kancelář, denuncioval svého tchána, že „hned v létu 1630., nechťice předně vůli Boží a Vaší Císařské Milosti naplniti, k víře s[va]té katolické samospasitedlné spolu s neb[ožkou] Magdalenou, manželkou svou, přistoupiti, od ní se z téhož společného zadání a manželské společné utrpnosti vytrhl, ji s dětmi opustil, v Praze samotných zanechal a až do léta jminulého 1637. v městech a zemích protivných se zdržoval“.⁵⁷ Je ovšem nutno konstatovat, že všechna tato tvrzení jsou minimálně zčásti vyvrácena obsáhlým svědectvím o zmíněném saském vpádu podaným císaři představiteli Starého Města pražského. Zde se lze se jménem Pavla Prčky setkat k datu 11. listopadu 1631, kdy se společně s Petrem Koutským, ačkoliv k tomu neměli žádný mandát, zúčastnili jednání zástupců pražských měst, a hlasovali zde o přijatých usneseních. Prčka se také stal členem výzvědné skupiny, která měla zjistit, kde se nalézá saské vojsko a do jak velkého

⁵¹ TEIGE, *Základy starého místopisu Pražského (1437–1620). Oddíl I. Staré Město pražské. Díl I.*, s. 695, č. 19 (znovu s odkazem na zničenou trhovou knihu v AHMP, Sběrka rukopisů, sign. 2114, fol. 389).

⁵² Příslušné materiály jsou uloženy v SM, sign. C 215/P 21, i.č. 665, kart. 461.

⁵³ SM, sign. C 215/P 21, i.č. 665, kart. 461.

⁵⁴ BÍLEK, *op. cit.*, s. 415–416, uvedl, že vinice byly fiskem ujaty již 25. září 1629. Toto datum nebudí důvěru, na druhou stranu je ale pravdou, že se vinice dále jako majetek Pavlovy manželky nepřipomínají. Také údaj, že vinice „opustil Pavel Prčka, měšťan staroměstský“, jenž se objevil v RUTH, F. *Kronika královské Prahy a obcí sousedních. Díl II.* Praha: Körber, 1904, s. 520, nepostihuje vůbec konkrétní právní nuance.

⁵⁵ BÍLEK, *op. cit.*, s. 416.

⁵⁶ HREJSA, F. *U Salvatora. Z dějin evangelické církve v Praze (1609–1632).* Praha: Českobratrský evangelický sbor, 1930, s. 82.

⁵⁷ SM, sign. U 30/1, i.č. 3856, kart. 2453, fol. 6r – 6v.

nebezpečí se pražská města dostala.⁵⁸ Z toho je jasně patrné, že Prčka žil v té době v Praze a se Sasy rozhodně do Čech nepřišel.

V následujících dnech byl Prčka exulanty zvolen správcem kostela svatého Salvátora, který byl (nakrátko) odebrán paulánům a byly v něm vykonávány luteránské bohoslužby.⁵⁹ Těžko říci, nakolik byl člověk jeho rozhledu ochoten věřit, že se poměry v Čechách znovu obrací ve prospěch nekatolíků. Funkce se ale každopádně zhostil, což mu mělo záhy přinést další nepříjemnosti.

Praha se do rukou císařské armády znovu dostala koncem května 1632, avšak Pavel Prčka se ještě 23. června objevuje na prvním místě na seznamu „podezřelých osob“, jejichž přítomnost ve Starém Městě pražském byla k tomuto datu zjištěna.⁶⁰ Není tedy pravdou ani to, že by „hlavu království“ opustil společně se Sasy. Na druhou stranu, záhy se ukázalo, že jeho další setrvání v Praze, resp. v Čechách je neudržitelné, a tak zřejmě již během léta 1632 musel domov přeci jen opustit. Několik dalších let pak pobýval za hranicemi České koruny, snad právě v Sasku, kam zaimigroval i velká část jeho souvěrců. Naproti tomu jeho choť Magdalena d'Urville zůstala i s dětmi v Praze a podřídívše se nezbytnosti, přestoupili všichni ke katolické víře. Podle výše již citovaného svědectví Jana Rudolfa Dobříšského se tak sice mělo stát již v roce 1630, avšak stejně jako Prčkův odchod, je zřejmě i tuto konverzi nutno posunout až do doby, kdy Prahu opustila saská vojska a naděje evangelíků na restituci předbělohorských poměrů utrpěly další těžký direkt. K tomu stojí ještě za upozornění, že v nedatovaném seznamu emigrantů a nekatolíků, nacházejících se ve Starém Městě pražském, spadajícím určitě do doby po vytlačení Sasů z Čech, se mimo jiné objevila „v domě pana Zajíce syna dcera Mandaleny Prčkovy“.⁶¹ I to se zdá nasvědčovat, že přechod k víře pod jednou nebyl u Prčkovy rodiny ani rychlý, ani bezbolestný.

Prčkova úloha v době saského vpádu nebyla každopádně později opomenuta při vyšetřování tzv. Frýdlantské konfiskační komise. Ta 25. ledna 1634 konstatovala, že bylo prokázáno, že „Pavel Prčka, kterýž obzvláště byl kostelníkem v německém kostele u Salvatora v Starém Městě pražském od Němcův zřízeným, s lidem nepřátelským pryč ujel, u kteréhož se posavad zdržuje“. V důsledku toho byl Pavel znovu potrestán ztrátou veškerého jmění.⁶² S trochou cynismu je nicméně možno předpokládat, že v tomto případě již rozsudek zabolěl o poznání méně než poprvé. Naopak, užitek pro fiskus byl minimální, o čemž svědčí následně pořízený soupis majetku, který emigranti na Starém Městě zanechali. Ohledně Pavla Prčky se v něm pouze uvádělo, že jeho dům, resp. spravedlnost na něm již byly konfiskovány dříve, a pokud by se v budoucnu narazilo na nějaké jeho pohledávky, ty že mají připadnout císaři.⁶³

Magdalena Prčková d'Urville zůstala s dětmi v Praze a zřejmě právě po Pavlově odchodu se rozhodla ke konverzi ke katolické víře. Zajímavé je, že podle zprávy Jana Rudolfa Dobříšského, sepsané s několikaletým odstupem, Magdalena „když po ty největší outisky vojenský v domě svém déleji zůstati nemohla, nýbrž klíče od téhož domu na rathaus

⁵⁸ ERBEN, K. J. Sasové v Praze léta 1631. *Časopis Českého museum*, 1853, XXVII, č. 3, s. 511; REZEK, A. *Dějiny saského vpádu do Čech (1631–1632) a návrat emigrace*, Praha: Kober, 1889, s. 84.

⁵⁹ HREJSA, *op. cit.*, s. 82.

⁶⁰ SM, sign. C 215/P 2/1, i.č. 665, kart. 450, fol. 11r.

⁶¹ SM, sign. C 215/P 2/1, i.č. 665, kart. 450, fol. 1r.

⁶² SM, sign. U 30/1, i.č. 3856, kart. 2453, fol. 27v.

⁶³ SM, sign. C 215/P 2/1, i.č. 665, kart. 450, fol. 9v.

složila, že jest tu s dětmi svými do ostatku o všechno a téměř na zebrothu přišla a v podružství až do své smrti se zdržovati musela“.⁶⁴ Vzhledem k tomu, že smyslem dotyčné supliky bylo vyzdvihnout smutný osud Dobříšského tchyně a dětí opuštěných manželem, je ovšem třeba přistupovat k uváděným skutečnostem s patřičnou opatrností. Zvláště když z dochovaných pramenů zároveň vyplývá, že Magdalena zdělila majetek po svém nevlastním bratrovi Antonínovi mladším Roliartovi z Urville, který zemřel 24. září 1630 „v městě Capellu v hrabství Holochském“ při návratu z Milána do vlasti. Sám Antonín krátce předtím (podle všeho *in absentia*) dědil po své matce Markétě rozené Wetenglové († 1. 5. 1630 v Annabergu), a díky tomu se Magdalena zařadila do skupiny pretendentů rozsáhlého wettenglovského jmění, o něž se v té době vedly soudní spory.⁶⁵ Ostatně i sama skutečnost, že se Pavel Prčka začal po její smrti o její pozůstalost intenzivně zajímat, vypovídá celkem přesvědčivě o tom, že stála za úsilí, a jistě tedy nebyla bezcenná.

Magdalena formulovala svůj kšaft ústně 19. května 1635 v domě U Zajíců poblíž kláštera svatého Jiljí. Všechen svůj statek odkázala svým dětem Dorotě, Pavlovi a Alžbětě, z nichž Dorota již byla dospělá a měla být poručnicí sourozenců. Pomáhat jí v tomto ohledu měla Magdalenina důvěrná přítelkyně Alžběta Čistecká.⁶⁶ Podle Dobříšského „potom v krátkých dnech, jakž na věrného a upřímného katolického křesťana náleží, s vykonáním spovědi svaté, přijetím nejvelebnější svátosti oltářní a posledního pomazání, svůj život dokonavši, u Matky Boží nad Louží v Starém Městě pražském v kostele, tu, kdež její předkové pohřbeni odpočívají, také křesťanským způsobem pohřbena jest“.⁶⁷

Právě v kostele Panny Marie na Louží přijal nakonec katolickou víru 15. července 1637 i sám Pavel Prčka,⁶⁸ který se po několika letech pobytu v cizině vrátil, aby se pokusil prosadit své nároky na polovinu manželčina jmění, v souladu s jejich vzájemným zápisem z roku 1610. Tím ovšem vyvolal nevěli svého zetě Jana Rudolfa Dobříšského, který, jak již bylo opakovaně uvedeno, zaslal pražským místodržícím obsáhlý spis, v němž popíral jakékoliv Pavlovy nároky a požadoval, aby Magdaleninu pozůstalost nechali rozdělit ve smyslu její závěti na tři díly mezi její děti „a tak těm až podsavad trvajícím nevolem konec učinili“.⁶⁹ Prčka, podvkráté již císařskou justici odsouzen, se totiž nikterak nerozpakoval požádat roce 1638 – s náležitým zdůrazněním své konverze – aby byl znovu plně omlostněn. Píše se o tom v císařském reskriptu místodržícím, datovaném 20. prosince 1638 a požadujícím dobrozdání ohledně toho, že „týž Prčka i o perdonýrování jeho, cařirování té při Confiscati frýdlandtské léta jminulého šestnáctistého třicátého čtvrtého vynešené vejповědi prosí“; Prčkova suplikace je k tomuto reskriptu přiložena.⁷⁰ Jak bylo v té době vcelku obvyklé, táhla se celá záležitost bez jasného výsledku dlouhé měsíce, neboť ještě

⁶⁴ SM, sign. U 30/1, i.č. 3856, kart. 2453, fol. 6v.

⁶⁵ SM, sign. U 30/1, i.č. 3856, kart. 2453, fol. 13r – 13v (Alžbětiny nároky byly uznány rozhodnutím staroměstské rady dne 21. ledna 1631).

⁶⁶ SM, sign. U 30/1, i.č. 3856, kart. 2453, fol. 15r (obsah kšaftu úředně potvrzený císařským notářem Jiřím Graffem z Ehrenfeldu dne 16. února 1639).

⁶⁷ SM, sign. U 30/1, i.č. 3856, kart. 2453, fol. 7r.

⁶⁸ SM, sign. U 30/1, i.č. 3856, kart. 2453, fol. 26r.

⁶⁹ SM, sign. U 30/1, i.č. 3856, kart. 2453, fol. 8r.

⁷⁰ SM, sign. U 30/1, i.č. 3856, kart. 2453, fol. 19r. Nepochybně v této souvislosti vzniklo také dobrozdání apelačního rady a královského prokurátora Rafaela Mnichovského ze Sebuszina, uložené v SM, sign. C 215/P 21, i.č. 665, kart. 461.

16. října 1641 se na místodržitelství Prčkova záležitost řešila s tím, že se navrátillec uchází o císařský pardon a navrácení v předešlý stav (tedy zrušení majetkového trestu).⁷¹

Prčka každopádně zůstal v Čechách a protloukal se, jak se dalo. Pozoruhodná zpráva vrhající záblesk světla do temnoty halící jeho osudy v této době se zachovala v registratuře české komory, která 19. května 1640 poručila jeho zeti Janu Rudolfovi Dobříšskému, aby Prčkovi vyrovnal svůj dluh za to, co jeho tchán „jest tak na vzdělání vinice vynaložil“. Prčka je v tomto listu označen za „profian[tního] comisaře v městě Litoměřicích nad Labem“.⁷² Na první pohled se nabízí se myšlenka, že avizované vyrovnání se týkalo vinic v Libni, které Prčka přenechal v roce 1617 své zemřelé choti, dochovaný koncept je ale příliš stručný na to, aby z něj bylo možno vyčíst jakýkoliv kontext.

Na tomto místě je i vzhledem k dalšímu vývoji událostí vhodné zastavit se na okamžik u osoby Prčkova zetě, Jana Rudolfa Dobříšského.⁷³ Ten pocházel z královského města Beroun a v roce 1636 (5. května) byl – dost možná právě v souvislosti se sňatkem s Prčkovou nejstarší dcerou – přijat za měšťana na Starém Městě pražském.⁷⁴ Podobně jako jeho tchán našel své uplatnění v úřednické službě, nikoli ovšem v rámci Valdštejnova Frýdlantského vévodství, nýbrž ve správě českých statků císařských. V roce 1634, kdy zastával úřad purkrabího na panství Pardubice, byla jeho služba „při panství křivoklátském, také i pardubským“ oceněna 23. února vydáním erbovního listu, jímž mu byl kromě znaku udělen též predikát „z Hiršfeldu“.⁷⁵ Bohužel, jeho zásluhy v naraci jsou avizovány značně obecně, nevyplývá z nich ani, jak dlouho se na správě obou uvedených komorních panství postupně podílel, ani jaké bylo jeho úřední zařazení na Křivoklátě, kde jeho kariéra (s přihlédnutím na jeho berounský původ celkem přirozeně) startovala.⁷⁶ Po nějaké době,

⁷¹ SM, sign. C 215/P 21, i.č. 665, kart. 461 („umb allerg[nä]d[ig]ste Ertheilung eines völlig Perdons und Restitution in integrum unterthenigst einkommen“).

⁷² SM, sign. D 131/2, i.č. 826, kart. 655 (koncept).

⁷³ Tvar příjmení se v pramenech i literatuře objevuje v různých podobách (Dobříčský, Dobříšský, Dobřížský aj.), v textu je jednotně používána často používaná varianta, u níž lze předpokládat, že je i původní, odvozená od města Dobříše. Naproti tomu v encyklopedickém díle MAŠEK, P. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti. Díl I.* Praha: Argo, 2008, s. 188, se autor přiklonil k transkripci „Dobříčský“.

⁷⁴ AHMP, Sběrka rukopisů, sign. 536, fol. 536, fol. 323v (podle nové foliace 351v). Podle zde zaneseného textu předložil Jan Rudolf „listy na pargkameně v jazyku českém, jeden řádného svého na svět zplození i dobrého a chvalitebného chování vysvědčení od purkmistra a rady města Berouna, jehož jest datum 28. dne měsíce července léta od narození Krista Pána spasitele a vykupitele našeho 1631, a druhý výhostní od Jeho Milosti uherského a českého krále a pána, pána našeho milostivého, rad zřízené komory v království českém, toho jest datum na Hradě pražském 4. dne měsíce Februarij léta Páně 1633.“ LÍVA, V. *Seznamy pražských novoměstjanů za léta 1618–1653.* Praha: Nákladem vlastním, 1937, s. 21, zařadil Jana Rudolfa poněkud nepřipadně pod jménem „Rudolf z Hiršfeldu Jan Dobříšský“, jako místo jeho původu uvedl nikoli Beroun, ale Dobříš. Je pravda, že příjmení rodiny (jak již bylo uvedeno výše) nepochybně s Dobříši souvisí a že v obsáhlých dějinách Berouna, které sepsal VÁVRA, J. *Paměti královského města Berouna.* Beroun: Emanuel Hojka, 1899, se jméno neobjevuje. Výše citovaný zápis ve staroměstské knize nicméně nepřipouští pochybnosti ohledně toho, že sám Jan Rudolf pocházel skutečně nikoli z Dobříše, ale z Berouna.

⁷⁵ Koncept erbovního listu je v NA Praha, fond Česká dvorská kancelář (=ČDK), sign. IV D 1, i.č. 752, kart. 425, Dobříšský; text byl přepsán též do NA Praha, fond Salbuchy (=SAL), kniha č. 32a, i.č. 14, fol. 690r – 692v.

⁷⁶ AUSTOVÁ, I. *Býti šlechticem. Šlechtické nobilitace v letech 1627–1657 v českých a rakouských dědičných zemích.* České Budějovice: Bohumír Němec – Veduta, 2015, s. 102, přehodila nesprávně pořadí působišť Jana Rudolfa („působil nejprve jako purkrabí na Pardubickém panství, později sloužil na panství

kdy zastával v Pardubicích post purkrabího, se dočkal povýšení a 24. června 1637 převzal úřad místohejtmana, tedy druhého nejvyššího představitele panství. Po dalších dvacet týdnů, až do 14. listopadu 1637, plnil ovšem i nadále také úkoly purkrabského úřadu. Později proto požadoval po české komoře zaplacení částky 89 zlatých 45 krejcarů. Vrchní hejtman císařských panství, Jozue Kořenský z Terešova, požádaný o dobrozdání, sice potvrdil, že Dobříšský skutečně purkrabské povinnosti plnil, doporučil nicméně komoře jeho nárok neuznat a navrhnul vyplatit mu z milosti nižší částku (50 zlatých).⁷⁷

Jako pardubický místohejtman se Jan Rudolf snažil majetkově uchytit v rámci císařských panství. V roce 1638 držel třetinu Turkovského dvora ve vsi Jezbořice nedaleko od Pardubic⁷⁸ a v roce 1641 (smlouvou uzavřenou 10. prosince) koupil od bratrů della Grangia pro sebe, svou choť a své dědice Bolemanský dvůr v podstatně vzdálenější vsi Opolany, nacházející se na panství Poděbrady. Zavázal se zaplatit za něj 2 100 kop míšeňských grošů, na kteroužto kupní cenu složil podle kvitance datované 16. února 1644 závdavek ve výši 518 zlatých a 11 krejcarů.⁷⁹ Vzápětí ale Jan Rudolf zemřel a zanechal jediného synka Jana Viléma. Vzhledem k tomu, že někdy v mezidobí let 1641–1644 zemřela i jeho choť, Prčkova nejstarší dcera Dorota, přihlásil se o poručenství nad nezletilým vnukem sám Pavel a staroměstská rada mu je svým rozhodnutím z 19. dubna 1644 skutečně svěřila.⁸⁰

Prčka se vzápětí pustil do složitého právního sporu, týkajícího se právě dvora v Opolanech. 17. srpna 1644 zaslal do české komory obsáhlý přípis, v němž se snažil vysvětlit, v kterých ohledech je původní smlouva z roku 1641 nejasná a problematická, v další supplice z 23. září 1644 ji pak označil za „zmatečnou a nepořádnou“.⁸¹ Přes všechny sofistikovány argumenty ale nebylo možno zastříti základní fakt, že ve smlouvě stanovená kupní cena nebyla doplácena, a tak Prčka úspěch nesklidil a Grangiové byli 3. března 1645 do Bolemanského dvora rozhodnutím české komory znovu zavedeni.

Neúspěch v tomto řízení byl zároveň posledním korálkem na šňůře pestrého životního příběhu Pavla Prčky. Ve zprávě, kterou podal v srpnu 1645 na českou komoru hejtman poděbradského panství, informoval, že „hned po tom zvodu poručník téhož sirotka, p[an] Pavel Prčka prostředkem smrti časné z tohoto světa zde v městech praž[ských] vykročil“.⁸² Došlo k tomu skutečně během nejbližších dnů, maximálně několika týdnů, neboť již 28. března purkmistr a rada Starého Města pražského na suplikaci „Alžběty, po dobré paměti p[anu] Pavlovi Prčkovi, někdy Starého Města pražského měšťaninu, pozůstalé dcery a již Jana Ignatia Kropáče z Krymlova, také připomenutého Starého Města měšťanina, manželky“, jakožto nejbližší pokrevní příbuzné malého Jana Viléma, rozhodli znovu o poručenství nad ním a svěřili je právě Alžbětě a jejímu manželovi.⁸³ Proti tomu sice vzápětí vznesla protest babička Jana Viléma z otcovy strany, Magdalena Hornová ze vsi

Křivoklátském“). V materiálech týkajících se správy panství Křivoklát, uložených v SM, sign. P 90, i.č. 2663, kart. 1684–1685, se Dobříšského jméno neobjevuje, stejně tak ho nezmiňuje ani KOČKA, V. *Dějiny Rakovníka*. Rakovník: Agrosience – Muzeum T.G.M. Rakovník – Musejní spolek královského města Rakovníka, 2009. Z toho lze dovodit, že zde zřejmě zastával některý ze subalterně nižších postů.

⁷⁷ Srovnej materiály uložené v SM, sign. P 70/30, i.č. 2643, kart. 1647.

⁷⁸ SM, sign. D 131/3, i.č. 826, kart. 655.

⁷⁹ SM, sign. G 66/1, i.č. 1093, kart. 831.

⁸⁰ SM, sign. G 66/1, i.č. 1093, kart. 831.

⁸¹ SM, sign. G 66/1, i.č. 1093, kart. 831.

⁸² SM, sign. G 66/1, i.č. 1093, kart. 831.

⁸³ SM, sign. G 66/1, i.č. 1093, kart. 831.

Broum na křivoklátském panství, která namítala, že „jest Pavel Prčka sirotka o všechno připravil“ a „co jesti někdy Pavel Prčka, sirotka poručník, v živobytnosti své sirotčího neproutral, nyní dcera jeho, nová poručnice, vše sirotku proutrácí“, nezdá se ale, že by se svými požadavky a námitkami sklidila úspěch.⁸⁴

Rozhodnutí o svěření poručenství Alžbětě a jejímu manželovi nepřímou vypovídá o tom, že krátce před vlastní smrtí se musel Pavel Prčka vyrovnat s bolestnými ztrátami v rodině, když po nejstarší dceři Dorotě zemřel zřejmě i jeho jediný syn Pavel⁸⁵ – jinak by se byl nepochybně rovněž hlásil o poručenství nad nezletilým synovcem Janem Vilémem. Toho lze dozajista ztotožnit se „strýcem“ Vilémem, který žil společně s manželí Kropáčovými v roce 1651 na jejich statku Kropáčova Vrutice a bylo mu tehdy 13 let.⁸⁶

Pokud jde o nejmladší dceru, již z výše citovaných pramenů je patrné, že se jejím manželem stal Jan Ignác Kropáč z Krymlova, prvorozený syn pražského měšťana Zikmunda Václava Kropáče z Krymlova († 1635) a Ludmily Kateřiny Fabriciové z Rosenfeldu a Hohenfallu († po 1639).⁸⁷ Narodil se snad v roce 1623, v roce 1641 dosáhl na pražské filozofické fakultě bakalářského a o rok později i magisterského titulu. Po otci zdědil společně se sourozenci kropáčovský dům na Starém Městě pražském (na Uhelném trhu) a dvoukolový mlýn na řece Vltavě, po matce statek Vrutice (dnes Kropáčova Vrutice) mezi Mladou Boleslaví a Mělníkem.⁸⁸

Na základě uvedených pramenů lze také opravit omyl, který se do české historiografie dostal zřejmě zásluhou barokního vzdělance a genealoga Bohumíra Daniela svobodného pána Wunschwitze, který v rodokmenu Kropáčů z Krymlova uvedl, že manželkou Jana Ignáce byla „Elisabetha Trčkin“.⁸⁹ O rozšíření tohoto omylu se pak postaral August Sedláček, když tuto noticku v Ottově slovníku naučném rozvedl do konstatování, že „Jan Ignác ženat byl s Alžbětou Trčkovnou (sestrou Trčky r. 1634 zavražděného)“.⁹⁰ Ve stejné době sice další šlechtický genealog, Jan Václav hrabě Dobřenský z Dobřenic manželku Jana Ignáce identifikoval zcela správně („Elisabeth Magdalena Prčka T[o]cht[e]r d[es] Pavel Prezka“),⁹¹ přesto ale ještě nedávno jinak velmi spolehlivý Jan Kilián uzavřel své úvahy o Alžbětině původu konstatováním, že není jisté, zda byla či nebyla sestrou v Chebu zavražděného Adama Erdmana Trčky, „že se však v případě manželky Jana Ignáce jednalo o Alžbětu, rozenou Trčkovou, je nezpochybnitelné“.⁹² Ve skutečnosti vznikla ovšem celá tato falešná představa o spříznění Kropáčů z Krymlova s hraběcím rodem Trčků prostým špatným čtením příjmení „Prezkin“ jako „Trčkin“.

⁸⁴ Nedatovaná suplika Magdaleny Hornové je v SM, sign. G 66/1, i.č. 1093, kart. 831, souvisí s ní i rovněž zde uložená zpráva poděbradského hejtmána, reagující na poručení české komory z 16. června 1645.

⁸⁵ O něm prostudované prameny víceméně mlčí. Byl dozajista naživu ještě koncem roku 1638, kdy jeho švagr Jan Rudolf Dobříšský požadoval, aby byl majetek po Magdaleně Prčkové z Urville rozdělen „mezi manželku mou, bratra a sestru její“. SM, sign. U 30/1, i.č. 3856, kart. 2453, fol. 8r.

⁸⁶ PAZDEROVÁ, A. (ed.). *Soupis poddaných podle víry z roku 1651. Boleslavsko*, sv. 2. Praha: Národní archiv, 2005, s. 669.

⁸⁷ Ta se právě v roce 1639 podruhé provdala za Zikmunda Karla Fišera. KILIÁN, J. *Filip Fabricius z Rosenfeldu a Hohenfallu. Život, rod a dílo defenestrovaného sekretáře*. České Budějovice: Veduta, 2005, s. 90.

⁸⁸ KILIÁN, J. *Kropáčové z Krymlova*. Mělník: Regionální muzeum Mělník, 2007, s. 61–65.

⁸⁹ NA Praha, fond Genealogická sbírka Wunschwitz, i.č. 590, kart. 18.

⁹⁰ *Ottův slovník naučný, díl XV*. Praha: J. Otto, 1900, s. 251.

⁹¹ NA Praha, fond Genealogická sbírka Dobřenský, i.č. 516.

⁹² KILIÁN, J. *Kropáčové z Krymlova*, s. 67–68. Zkráceně ve stejném duchu TÝŽ, *Filip Fabricius z Rosenfeldu a Hohenfallu*, s. 215.

Jan Ignác Kropáč, povýšený v roce 1669 (1. července) do starého rytířského stavu,⁹³ zemřel 5. října 1676⁹⁴ a zanechal jediného syna Františka Albrechta. Vzhledem k tomu, že po něm nezůstala závěť, muselo mezi synem a pozůstalou vdovou dojít k majetkovému vyrovnání. František Albrecht se proto 29. března 1677 obrátil na místodržící se žádostí, aby byli jmenováni komisaři, kteří by ho s matkou o pozůstalý majetek porovnali. Do této komise byli jmenováni nejvyšší zemský sudí, hrabě Vilém Albrecht Krakovský z Kolovrat, purkrabí hradeckého kraje a úředník králové při deskách zemských, Daniel Pachta z Rájova, a Zikmund Leopold Schmidl ze Schmiden. Statek Vrutice v Boleslavském kraji, na němž rodina seděla, byl přitom oceněn na 19 372 kop, 5 grošů a 5 denárů, vše míšeňských. Za pozornost stojí, že některé dokumenty, které se k této záležitosti dochovaly, podepsala Alžběta s predikátem, který užívala její matka, který ovšem odkazoval pouze na lokalitu, odkud její rodina do Čech přišla („Elizabet Kropaczin geborene Prečkin von Urwille“).⁹⁵ Po roce 1677 se již další stopy po Alžbětě ztrácejí; pohřbena byla údajně v chrámu Páně v Katusicích.⁹⁶

Mimořádně pohnuté osudy Pavla Prčky, který v roce 1621 málem skončil na staroměstském popravišti, lze považovat za příznačné pro „dobu vymknutou z kloubů“, již třicetiletá válka mimo jakoukoliv pochybnost představovala. Staroměstský měšťan (pocházející ovšem z Kouřimi) a bývalý depozitor při deskách zemských sice nakonec vyvázl díky císařské milosti pouze s krátkým uvězněním a záhy našel uplatnění v úředním aparátu nově budovaného Valdštejnova Frýdlantského vévodství, osud měl ale pro něj přichystáno ještě nejedno protivenství. V roce 1629 byl znovu odsouzen k smrti, když byly odhaleny nesrovnalosti z doby, kdy působil při zemských deskách, v nichž se navíc (poměrně naivně) pokusil pokoutně škrtat, aby své nedostatky zaretušoval. Na přímluvu Valdštejna byl sice nakonec propuštěn a jeho trest se omezil na ztrátu všeho majetku, vzápětí ale musel čelit zdoluhavému přezkoumávání svých účtů ze strany dvorské komory Frýdlantského vévodství, přičemž byl několikrát omezen na svobodě. Když se mu i toto vyšetřování podařilo přestát, vrátil se do Prahy, kde se během saského vpádu zkompromitoval jako správce katolíkům odebraného kostela svatého Salvátora naproti Karlovu mostu. Nezbylo mu, než odejít do ciziny a zde se po vzoru mnoha dalších emigrantů protloukat, jak se dá.

Nutno ocenit, že se Prčka přes nepřízeň osudu nevzdal a podařilo se mu – i díky konverzi ke katolické víře – dosáhnout císařského povolení k návratu do Čech, kde prožil poslední léta svého života, ztrpčená však úmrtím dvou ze tří dětí. Na druhou stranu, jeho nejmladší dcera se provdala do prominentní katolické rodiny a její manžel dosáhl povýšení do rytířského stavu, takže Prčkoví potomci po přeslici se již mohli počítat k české (nižší) šlechtě. Z jistého úhlu pohledu lze jeho osudy chápat i jako odraz dílčí velkorysosti vítězných Habsburků, kteří sice po Bílé hoře se stavovskou opozicí zúčtovali poměrně

⁹³ ČDK, sign. IV D 1, i.č. 752, kart. 453; SM, sign. S 209/K 185, i.č. 3335, kart. 2292; SAL, kniha č. 32b, i.č. 15, fol. 1112v – 1117r; dle pozdějšího opisu z Wunschwitzovy sbírky byla zpracována edice v KILIÁN, *Kropáčové z Krymlova*, s. 136–139, č. 3.

⁹⁴ NA Praha, Genealogická sbírka Wunschwitz, i.č. 590, kart. 18; NA Praha, Genealogická sbírka Dobřenský, i.č. 516; KILIÁN, *Kropáčové z Krymlova*, s. 70. V materiálech uložených v NA Praha, fond Nová manipulace, sign. W 178/1, se ovšem uvádí 6. říjen.

⁹⁵ NA Praha, Nová manipulace, sign. W 178/1.

⁹⁶ NA Praha, Genealogická sbírka Wunschwitz, i.č. 590, kart. 18 (zde se uvádí, že zemřela ve Vtelně); NA Praha, Genealogická sbírka Dobřenský, i.č. 516.

nesmlouvavě, v jednotlivých případech byli ale schopni projevit značnou míru benevolence. Každopádně ale platí, že provedená pramenná rešerše jednoznačně dokázala, že osudy aktérů velezrádného procesu z roku 1621, vyvrcholivšího krvavým divadlem na Staroměstském náměstí 21. června 1621 (jehož čtyřsetleté výročí si letos připomínáme), nejsou ještě zdaleka zmapovány úplně a že řada velmi zajímavých postav dosud pozornosti české historiografie víceméně unikla.

Příloha

Nedatovaný výpis z desk zemských – rozsudek nad Pavlem Prčkou z roku 1629

Jakou jest Samuel Albín z Veysenblutu (titul J[eho] M[ilosti] C[ísařské] rada a prokurátor v království českém vedle jistého decretu presidenta a rad J[eho] M[ilosti] C[ísařské] zřízené komory v království českém Pavla Prčku, někdejšího depositora při deskách zemských, před J[eho] M[ilosti] C[ísařské] tejně i jiné rady, komorníky, královské místodržící a nejvyšší ouředníky a soudce zemské v království českém na místě právně obžaloval. Vinice jeho dle znění zřízení zem[skéh]o od J[eho] M[ilosti] C[ísařské] obnoveného z neřádu, kterého jest se při deskách, předním klenotu zemském, všetečně dopustiti směl, a to takového.

Že jest on Pavel Prčka léta tohoto 1629. v pondělí po neděli Invocavit, přijdouce ke deskám zemským a dostavši k rukám svým jednoho kvaternu deposicí peněz stříbrných od léta 1618. až do léta 1621. založeného, tu v témž kvaternu pod literou A 4 jednu poštu, kdež Jan mladší z Bubna a na Závřší věřitelům a rukojmům někdy Jana Jiřího Budivoje Stoše z Kounic etc. jeden tisíc devět set dvaceti osum kop třidceti grošův míš[eňských] ke deskám zemským položil, bez vědomosti úředníkův pražských menších desk zemských i jiných osob řádných svou vlastní rukou neřádně a ukrytě přetřhl a přecassiroval. Čehož že se od něho nikoliv státi nemělo.

A poněvadž z suplikací Ludvíka Širmara z Malíkova, nynějšího depositora při deskách zemských, ano i přiloženého přitom vejtahu z téhož kvaternu depositi peněz to se nachází, že mnoho jiných velikých a znamenitých pošt sum peněz v témž kvaternu od něho Pavla Prčky, když on při deskách zemských depositorem byl, za příjem zaznamenáno jest, však aby zase od desk zemských je komu vydati a v tom řádně dle povinnosti své postupovati měl, toho ničehož se nenachází. Kterážto suma že se vstahuje na jedenkrátě sto tisíc tři tisíce dvaceti pět kop dřidceti pět grošův čtyry peníze míšeňských. Nic méně že by také času jeho depositorství měl se jeden kvatern depositi peněz zlatý, kterej od léta 1613. až do léta 1618., tj. za pět let užíván byl, stratiti. Kterýchžto dvouch artykulův pro řád desk zemských aby se náležitě spravil. A jsouce pak oučinek toho spáchaného neřádu zjevný, tak, že k tomu žádného průvodu potřebí není. Pročež jaká by pokuta jeho dále následovati měla, to že on, JMC prokurátor, k rozeznání a vejpovědi spravedlivé poroučí, jakž táž žaloba a obvinění to v sobě šíře obsahuje a zavírá.

Tu nejjasnější kníže a pán, pan Ferdinand Druhý, z Boží milosti volený římský císař, po všeckny časy rozmnožitel říše, uherský a český etc. král etc., arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a sle[z]ské kníže a lužické markrabě jakožto král český etc. s nadjmenovanými tejnými i jinými radami, komorníky, královskými svými místodržícími a nejvyššími ouředníky a soudci zemskými v království českém, slyševši žalobu, excepti, replicu, duplicu stran, též správy úředníkův pražských menších, depositora a jiných

přísežných osob, vše při diskách zemských, zřízení zemské a což dále k tomu vedeno a ukazováno bylo, toho všeho s pilností pováživše, takto vypovídati ráčí.

Poněvadž jest Samuel Albín z Veysenblutu (titul) původ žalobu svou ve všem dostatečně provedl a prokázal a proti tomu on Pavel Prčka obžalovaný toho nitčímž, proč by slušně takové žaloby a obvinění svého osvobozen býti měl, podle práva neodvedl, nýbrž v odpovědi a excepti své k tomu se přiznal, že jest [v] vejš jmenovaným kvaternu depositi, přiševši ke diskám zemským, jednu poštu peněz na sumu 1928 ff 30 g[rošů] míš[eňských] se vztahující, kteráž mezi jinými věřitelům a rukojmům někdy Jana Jiřího Budivoje Stoše z Kounic etc. od Jana mladšího z Bubna k týmž diskám zemským položena byla, bez vědomosti úředníkův pražských menších desk zemských i jinejch osob ouřadních (nemaje již více na ta místa jako osoba té povinnosti depositorské zbavená žádného přístupu) svou vlastní rukou neřádně a ukrytě přetřhl a přecassiroval.

Z té příčiny dává se jemu Samuelovi Albínovi (titul) průvodu proti němu Pavlu Prčkoví obžalovanému za právo, tak, že jest pro takové při diskách, předním klenotu zemským, spáchaný oučinek a neřád v pokutu zřízením zemským J 18 vyměřenou upadl a hrdlo stratil. A J[eho] M[ilost] C[ísařská] ráčí jej v svou kázeň bráti.

Statek pak a jmění jeho všeckno a všelijaké, na čemž by to koliv záleželo aneb kdekoliv upřáno býti mohlo, až do dalšího vyměření J[eho] M[ilosti] C[ísařské] aneb místodržících Jeho Mi[l]o[s]ti se arestiruje, tak, jestliže by v těch rozdílných počtech na sumě jedenkrát sto tisíc tři tisíce dvaceti pět kop třiceti pět grošův čtyry peníze míš[eňských] se vztahující, kteréž ke diskám zemským rozdílným osobám za správy jeho depositorské položeny a do vejš jmenovaného kvaternu depositi peněz stříbrného od léta 1618. až do léta 1621. založeného od něho za příjem zaznamenané jsou, však aby zase z též depositi co komu vydati a v tom řádně dle povinnosti své postupovati měl, toho nitčehož se nevynachází, buď JMC interesse, jaké se vynašlo, aneb komukoliv jinému na tom co záležitosti chtělo, o takové nedostatky k témuž statku a jmění jeho hleděno býti mohlo. Dal památné.

NA Praha, fond Stará manipulace, sign. C 215/P 21, i.č. 665, kart. 461

Resumé

U příležitosti čtyřstého výročí popravy tzv. 27 českých pánů upozorňuje studie na osudy dalšího pobělohorského odsouzence, který měl původně na popravčím lešení na Staroměstském náměstí rovněž stanout, společně s několika dalšími šťastlivci ale kapitálnímu trestu unikl.

Pavel Prčka pocházel z měšťanské rodiny, která je v 16. století doložena v jihočeském městečku Hořepník. Odtud se v době vlády Rudolfa II. dostala jedna její větev do Kouřimi. Sám Pavel odešel na sklonku rudolfínské doby z Kouřimi do Prahy, kde přijal v roce 1610 staroměstské městské právo, výhodně se oženil a o několik let později se stal deponentem při úřadu desk zemských. V rámci stavovského povstání nepatřil sice k vůdčím postavám (vytýkáno mu bylo zejména to, že přijal úřad komisaře u stavovské armády), to ale ostatně platí i o některých dalších odsouzených (a popravených).

Další Pavlovy osudy poté, co svou účast na „ohavné rebelii“ odpykal poměrně krátkým uvězněním, ukazují plasticky, jak obtížné bylo i pro příslušníky stavovských elit proplouvat neklidnými vodami třicetileté války. Pavel zprvu působil ve správním aparátu Valdštejnova Frýdlantského knížectví (později vévodství), posléze ho ale „dohrnaly“ hříchy z doby,

kdy ne právě vzorně vykonával službu u desk zemských. Nesrovnalosti se Prčka pokusil zakrýt falšováním zápisů, na což zemské právo pamatovalo jediným možným trestem, a sice ztrátou hrdla. Na Valdštejnovu přímluvu obdržel sice odsouzenec milost, byl mu ale konfiskován majetek a vzápětí bylo proti němu zavedeno zdlouhavé vyšetřování v Jičíně, při němž byly zpětně přezkoumávány jeho účty. Ani ty nebyly patrně úplně v pořádku, avšak Prčkovi se opět podařilo situaci ustát. Z Valdštejnových služeb odešel a žil v Praze až do saského vpádu v roce 1631, při němž se zkompromitoval spoluprací s navrátilivšími se evangelickými emigranty (přijal funkci správce kostela svatého Salvátora). Po odchodu Sasů musel proto i on hledat spásu v emigraci a tzv. frýdlantskou komisí byl na počátku roku 1634 znovu odsouzen ke ztrátě všeho jmění.

Zároveň jsou ale Prčkovy osudy i svědectvím o jisté benevolenci vítězných Habsburků – oba kapitální tresty mu byly odpuštěny a v roce 1637 dostal od císaře Ferdinanda III. i povolení vrátit se do Čech. Vzápětí konvertoval ke katolictví a požádal o plné omilostnění a *restitutio in integrum*, což příslušné orgány projednávaly (bohužel neznámo, s jakým výsledkem) několik dalších let. Dožil každopádně na Starém Městě, kde zemřel v roce 1645, přičemž přežil manželku i dvě ze tří svých dětí. Jeho nejmladší dcera se provdala za Jana Ignáce Kropáče z Krymlova, který byl v roce 1669 povýšen do starožitného rytířského stavu, a další generace Prčkových potomků se tak mohly počítat k české šlechtě.

Každopádně platí, že jakkoliv byly staroměstská exekuce i pobělohorské konfiskace v minulosti opakovaně a dosti zevrubně zkoumány, nachází se mezi postiženými celá řada zajímavých osob, jejichž osudy zasluhují podrobnější poznání a pozornost dalších generací (právních) historiků.